

Roll No.

E-3510

M. A. (Final) EXAMINATION, 2021

SANSKRIT

Paper Ninth

(धर्मार्थशास्त्राणि)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। सर्वेषां प्रश्नानां उत्तराणि
संस्कृतमाध्यमेनैव देयानि।

इकाई—I

1. (अ) “रम्या रामायणी कथा” व्याख्या कार्या। 13

अथवा

पुराणलक्षणं विलिख्य अष्टादश पुराणानां नामानि
लेखनीयानि।

अथवा

महाभारते कानि पर्वाणि तानि नामानि विलिख्य संक्षिप्त
परिचयो देयः।

P. T. O.

(ब) कयोश्चिद् द्वयोः पद्ययोः सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या— 12

- (i) देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा ।
महिषेऽसुराणामधिपे देवानां च पुरन्दरे ॥
- (ii) देवीं खड्गप्रहारैस्तु ते तां हन्तु प्रचक्रमः ।
सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका ॥
- (iii) निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः ।
सेनानीश्चिक्षुरः कोपाद्यौ योद्धुमथाम्बिकाम् ॥
- (iv) मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा ।
दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरङ्गा ।
श्रीः कैटभारितद्यैककृताधिवासा
गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा ॥

इकाई—II

2. (अ) कयोश्चिद् द्वयोः पद्ययोः व्याख्या विधेया— 15

- (i) नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥
- (ii) हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥
- (iii) न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः ।
यद्गत्वा न निर्वर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥

(iv) दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च ।

अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ सम्पदमासुरीम् ॥

(ब) श्रीमद्भगवद्गीतायाः द्वितीयाध्यायस्य सारांशो लेख्यः ।

10

अथवा

भारतीयसंस्कृतौ श्रीमद्भगवद्गीतायाः महत्त्वम्
प्रतिपादनीयम् ।

इकाई—III

3. (अ) कयोश्चिद् द्वयोः पद्ययोः व्याख्या विधेयाः—

15

(i) तदण्डमभवद्दहैमं सहस्रांशुसमप्रभम् ।

तस्मिञ्जज्ञे स्वयं ब्रह्मा सर्वलोकपितामहः ॥

(ii) द्विधा कृत्वाऽऽत्मनो देहमर्धेन पुरुषोऽभवत् ।

अर्धेन नारी तस्यां च विराजमसृजत्प्रभुः ॥

(iii) इदं शास्त्रं तु कृत्वाऽसौ मामेव स्वयमादितः ।

विधिवद् ग्राह्यामास मरीच्यादीस्त्वहं मुनीन् ॥

(iv) भूतानां प्राणिनः श्रेष्ठाः प्राणिनां बुद्धिजीविनः ।

बुद्धिमत्सु नराः श्रेष्ठाः नरेषु ब्राह्मणाः स्मृताः ॥

(ब) मनुस्मृतेः प्रथमाध्यायस्य विषयवस्तुः संक्षेपेण विलिख्यताम् ।

10

अथवा

मनुस्मृतिमनुसारेण जगतः उत्पत्तिविषये वर्णनं क्रियताम् ।

इकाई—IV

4. केषाञ्चित् पञ्चानां व्याख्या उपस्थापनीया—

25

- (i) त्रयी वार्ता दण्डनीतिश्चेति मानवाः ।
- (ii) सामर्ग्यजुर्वेदास्त्रयस्त्रयी ।
- (iii) तस्मात्स्वधर्मं भूतानां राजा न व्यभिचारयेत् ।
स्वधर्मं संदधानो हि प्रेत्य चेह च नन्दति ॥
- (iv) आन्वीक्षकीत्रयीवार्तानां योगक्षेमसाधनो दण्डः ।
- (v) तस्माद्दण्डमूलास्तिस्रो विद्याः ।
- (vi) विद्याविनीतो राजा हि प्रजानां विनये रतः ।
अनन्यां पृथिवीं भुङ्क्ते सर्वभूतहिते रतः ।
- (vii) विद्याविनयहेतुरिन्द्रियजयः कामक्रोधलोभमानमद-
हर्षत्यागात्कार्यः ।
- (viii) एते चान्ये च बहवः शत्रुषड्वर्गमाश्रिताः ।
सबन्धुराष्ट्रा राजानो विनेशुरजितेन्द्रियाः ॥